

ΡΩΜΑΝΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΙΤΤ

I

Επιθυσι νὰ μὴ διέρχηται τις ἀδιαφόρως τὰς πράξεις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, τῶν διαδραματισάντων σπουδαῖον ἐν τῇ πολιτείᾳ πρῶσων. Ἐπιθυσι αἱ ἐξεις τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν βίου, τὰ πάθη των, αὐταὶ αἱ ἀδυναμίαι των νὰ χρησιμεύωσι πολλάκις τῷ ἀμερολήπτῳ χρονογράφῳ ἢ τῷ ἱστορικῷ, ὡς πορίσματα, τοῦ δημοσίου αὐτῶν βίου. Ἐνὶ λόγῳ οὐδὲν τῶν ἀφορόντων τοὺς διαπρεπεῖς ἀνδρας, εἴτε πολιτικοὶ εἶναι οὗτοι, εἴτε συγγραφεῖς, εἴτε στρατιωτικοί, παρατηρεῖται μὲ ὄμμα ἀδιάφορον· τὸν αὐτὸν πᾶν αὐτῶν διάβημα πᾶσα κατ' οἶκον αὐτῶν συμπεριφορά, πᾶσα μετὰ ἰσοτίμου ἔστιν δ' ὅτι καὶ ὑποδεεστέρου προσώπου συνομιλία ἢ συνδιάλεξις, πᾶν τέλος αὐτῶν κίνημα, γίνεται ἀντικείμενον μυρίων σχολίων τεχνιέντως ἢ ἀτέγως ἐξυφαινομένων ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε ἀδεκάστων ἢ μὴ ἐπικριτῶν. Οὕτως δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἀνωφελὲς τῷ ἱστορικῷ—ἐπιτραπήτω δ' ἡμῖν ἐνταῦθα νὰ λάβωμεν σύγχρονα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παραδείγματα — νὰ γνωρίζη ὅτι τὸ ἐλευθέριον τῶν ἡθῶν τοῦ Φώξ δὲν τὸν ὑπεβίβασεν ἐν τῷ πνεύματι Γεωργίου τοῦ Γ'. ἤττον ἢ αἱ φιλελεύθεροι αὐτοῦ ιδέαι, καὶ ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ μανία τοῦ Βενιαμὶν Κωνσταντίνου πρὸς τὸ παιγνίδιον ὑπῆρξεν ἕως τὸ μόνον ὅπερ τὸν ἐμπόδισε νὰ ἀναδειχθῇ ὁ μέγιστος πολιτικὸς ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος αὐτῆς πολιτικὸς συγγραφεύς.

II

Παρομοίαις ἀδυναμίαις οὐδέποτε ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ προσάψῃ τις τῷ Γουλιέλμῳ Πίττ, τὸν αὐτὸν μάλιστα οἱ ἐχθροὶ του τῷ ἀπηύθυναν ἐκ διαμέτρου ἀντιθέτους μομφάς. Ὁ μελετήσας τὸν βίον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, δὲν θὰ ἀγνοῇ βεβαίως ὅπόσον οὗτος ὑπῆρξεν αὐστηρός. *Ὅχι μόνον δὲν ἐνουμφεύθη ποτέ, ἀλλ' οἱ πλείστοι τῶν ἱστορικῶν δι' ἰσχυρίσθησαν ὅτι οὐδεμίαν γυνὴν ἐνεποίησέ ποτε

αὐτῷ τσαούτην ἐντύπωσιν, ὥστε νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ λησμονήσῃ καὶ ἐπὶ στιγμὴν τὰς φιλοδόξους αὐτοῦ ὀρυμνίας, ἢ τὴν μέριμναν τῶν δημοσίων συμφερόντων. Δὲν θὰ διέλαθεν βεβαίως τὴν προσοχὴν πολλῶν ἀναγνωστῶν μας, τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο χωρίον ἐνῶ ὁ λόρδος Μακώλεϋ ἐνεχάραξε τὴν μεγάλην μορφήν τοῦ Πίττ, δι' ἀνεξαλείπτων χαρακτήρων καίτοι πως ὑπερβολικῶν. Ἐν τῇ ἐξαισίᾳ ταύτῃ εἰκόνι τῷ ἀποδίδει ἅπασαν τὴν αὐστηρότητα τοῦ στωϊκοῦ ὁ «Πίττ λέγει ἦτον ἀνώτερος τοῦ πάθους ὅπερ ἐπὶ τῆς νεότητος ἐνασκει συνήθως τὸ τυραννικώτατον κράτος.» Οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ ὠμίλου μετ' ἐλάσσονος σοβαρότητος περὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης τοῦ χαρακτήρος του, καὶ τὰ εὐφυῆ λογοπαίγνια τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἦσαν πλήρη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον δριμύτων ὑπαινιγμῶν πρὸς τὴν ἀναισθησίαν ἐκεῖνου ὃν ἀπεκάλου νεκρὸν ἄσπιλον Ἰπουργὸν (the young immaculate minister).

III

Ὁ ἀνεψιὸς ἐν τούτοις, τοῦ Φώξ, ὁ λόρδος Χόκλαντ ἐν τοῖς περὶ ἐργαῖς αὐτοῦ Ἄπομνημονεύμασι τοῦ κόμματος τῶν Οὐίγλων, ἀφηγεῖται ὅτι ὁ Πίττ ἀπεδείξατο κατὰ δύο διαφόρους περιόδους ποιάν τινα κλίσιν διὰ τὴν δεσποινίδα Eden, βραδύτερον λαίδυν Βουκυγκαμσάϊρ, καὶ διὰ τὴν δεσποινίδα Duncan, βραδύτερον λαίδυν Χάμιλτων. Πλήν, ὁ εὐγενὴς ἱστορικὸς σπεύδει νὰ προσθήσῃ ὅτι οὐδετέρα τῶν συμπαθειῶν τούτων προσέθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ παράσχῃ τὸ ἐνδόσιμον εἰς πιθανὸν τινα γάμον. Κατ' ἄλλας πληροφορίας τὸ αἶσθημα ὃ ἐνεπνεύσθη ὁ Πίττ διὰ τὴν Miss Eden, ὑπῆρξε βραδύτερον καὶ διαρκέστερον ἢ ὅσον ἐπίστευεν αὐτὸ ὁ Χόκλαντ. Αἱ πρῶται πρὸς τὸ περιεργον τοῦτο ἐπεισόδιον σχετικαὶ πληροφορίαι ἐδόθησαν ὑπὸ τοῦ λόρδου Stanhope ἐν τῷ ἀξιωμανημονεύτῳ αὐτοῦ βίῳ τοῦ Πίττ, ἢ ἀφήγησις τοῦ ὁποίου συνεπληρώθη ἐν μέρει, ἐν μέρει δὲ ἀντεκρούσθη ὑπὸ τοῦ λόρδου Χόκλαντ. Ὁ Stanhope ὁ ἐξ ἀγχιστείας ἀνεψιὸς τοῦ Πίττ, παρέχει προφανῶς, ἐπὶ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου τὴν γνώμην τῆς οἰκογενείας τοῦ μεγάλου Ἰπουργοῦ, καὶ τὰς πληροφορίας ἃς αὕτη κατεῖχεν, ἐνῶ ὁ Χόκλαντ συνέγραψε βρασιθεῖς εἰς τὰς διαδόσεις τῆς οἰκογενείας Eden. Αἱ δύο τέλους ἀφηγήσεις συνεκρίθησαν καὶ ἐσυζητήθησαν ὑπὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως τοῦ Ἐδιμβούργου μετὰ τῆς λεπτομεροῦς μερίμνης, ἣν οἱ Ἄγγλοι ἐπιδείκνυνται εἰς τοιοῦτου εἶδους ἐρεῦνας. Ἐκ τῆς ἀποφατικῆς δὲ ταύτης μαρτυρίας τὰ πράγματα ὡς ἀκολούθως προκύπτουσι.

IIII

Τὸ ἔτος 1796 προσήγγιζεν εἰς τὸ τέρμα του καὶ ἀρκεῖ νὰ ἀνα-

μνησθή τις, τὴν κατάστασιν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὅπως συλλάβῃ ἰδέαν τινὰ τῶν κόπων καὶ ἐνασχολήσεων ὑφ' ὧν ὁ Πίττ περιστοιχεῖτο. Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ αὐτοῦ ἔτους, νεαρὸς στρατηγὸς μόλις γνωστὸς μέχρι τότε διὰ τὴν δραστηριότητα μεθ' ἧς κατέβαλε, πρὸς ὄφελος τῆς ἐπαναστατικῆς κυβερνήσεως ἀνταρσίαν τινὰ τῆς συντηρητικῶς διακειμένης μεσαιᾶς κοινωνικῆς τάξεως τῶν Παρισίων, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων μνηῶν ἀνατρέψει τὰ σοφὰ στρατηγικὰ σχέδια τοῦ Αὐστριακοῦ ἐπιτελείου. Πανταχοῦ ἡ συμμαχία ὑπεχώρει, ἡ Ἰσπανία εἶχεν ἀποσυρθεῖ ἐκ τοῦ πολέμου, ἡ Ἱρλανδία ἠπειλεῖτο ἐξ ἐπιδρομῆς, καὶ ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Ῥωσσίας, ἀπέθνησκεν καθ' ἣν στιγμὴν ὑπέσχετο τὴν ὑποστήριξίν της τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ τῇ Αὐστρίᾳ.

Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁ Πίττ εἶχε νὰ παλαίσῃ ἐναντίον τῶν σαρκασμῶν τοῦ Σχεριδάν, κατὰ τῆς νεανικῆς θέρμης τοῦ Γρεῦ, κατὰ τῆς ὀρμητικῆς εὐγλωττίας τοῦ Φώξ. Εἶχεν ἀναγκασθῆ νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ θαυμάτων τόλμης, ψυχραιμίας, καὶ ἐπιτηδειότητος, τὴν ἀπειλουμένην δημοσίαν πίστιν, νὰ ἐκδώσῃ δάνειον ἐκ 450 ἑκατομμυρίων φραγκῶν, ποσὸν σημαντικὸν διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ τὸ ὅποιον ἐν τοσοῦτῳ ἐκαλύφθη ἐντὸς ἑκαταίδεκα ὥρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ πατριωτισμοῦ παρὰ τοὺς καταστρεπτικούς διὰ τοὺς δανειστάς ὄρους.

V

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ φοβεροῦ τούτου ἔτους, ὁ Πίττ μετέβη ἀλληλοδιαδόχως ὅπως ἀπολαύσῃ στιγμῶν τινῶν ἀναπαύσεως εἰς ἐξοχικὴν τινὰ οἰκίαν, ἣν εἶχεν ἀγοράσει ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Κέντ. Η. Χάλβουδ, ὡς ὠνομάζετο ἡ διάσημος αὕτη μείνασα διαμονὴ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς ἢ δύο μιλίων ἀπὸ τῆς οἰκίας, ὅπου ὁ μέγας Ὑπουργὸς ἐγεννήθη τὸ 1759, καὶ ἡ περίστασις αὕτη, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐγγυὲς θέσιν τοῦ Λονδίνου, ἐπηρέασε κατὰ πάσαν πιθανότητα ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Πίττ. Ὅπως δὴποτε ἡ τοποθεσία ἐν ἣ ἐνεκατεστάθη ἦτο λίαν εὐάρεστος. Ἡ θέα ἐκτείνεται ἐπὶ μειδιῶντος πεδίου, διακοσμουμένου ὑπὸ ποικιλιῶν τοῦ ἐδάφους, καὶ περιστοιχομένου ὑπὸ μικρῶν ὑψωμάτων. Ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς ἐρρόχθει τὸ κρυστάλλινον νάμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὑψουμένη ἡ καλλίφυλλος λευκὴ καὶ ἡ ὑψικάρηνος κυπάρισσος, ἐξετήλισσον ἐν ἁρμονικῇ ἀλληλουχίᾳ πάσας τὰς ἀποχωρήσεις τῆς πρασίνης θλαρότητας, ἐκ μέσου παχυτάτου φυλλώματος ὑπερήφανος ἠγείρετο ἡ οἰκία τοῦ Πίττ, ἣτις καταρριφθεῖσα ἀνικοδομήθη βραδύτερον ὑπὸ λόρδου τινὸς περισυλλέξαντος πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Πίττ ἀντικείμενον. Μία δὲ ἐκ τῶν περιέργων λεπτο-

μυριῶν, βεβαιουμένη ὑπὸ τοῦ ἐξηγοράσαντος τὸ κτῆμα τοῦτο λόρδου εἶναι ὅτι ὁ Πίττ οὐδέποτε ἠδυνήθη νὰ ἐξοφλήσῃ τὴν ὑλοκλήν τοῦ κτήματος ἀξίαν, μὴ ἀξιώθεις οὕτω νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν στέγην! Ὑφ' ἣν ἀνεπαύετο βυθιζόμενος εἰς τὰς βαθείας αὐτοῦ μελέτας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βαθυτάτας σκέψεις . . . Καὶ ὅμως ἦτο αὐτὸς ὁ ἐπὶ ἔτη μακρὰ τὸ πλουσιώτερον τῶν Κρατῶν κυβερνήσας, ἦτο αὐτὸς ὁ εἰς χρυσίον βυθισθείς, καὶ ἄσπιλος καὶ ἀκηλίδωτος αὐτοῦ ἐξεληθὼν ἦτο ὁ μέγας πολιτικός ἀνὴρ ὁ ἀμέτρητα ἑκατομμύρια διαχειρισθείς, καὶ οὐδ' ὀβολὸν δι' ἐαυτὸν προσπορισάμενος.

VI

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς διαμονῆς τοῦ Πίττ ἐν Χολβούδ ὁ πλησιέστερος αὐτοῦ γείτων ἦτο ὁ λόρδος Χόκλαντ ὅστις κατ'ὅροις τότε ἐν Βέκενχαμ. Ὁ λόρδος Χόκλαντ γνωστὸς κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ σταδίου του ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ κ. Eden, ἦτο πολιτικός ἐκ τῶν ἐπιτηδείων μᾶλλον, ἢ εὐσυνειδήτων, ἐξ ὧν ἡ Ἀγγλία ἠρήθμει πολλοὺς κατὰ τὸν 18 αἰῶνα. Εἶχε καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἔμφυτόν τινα κλίσιν εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς ῥαδιουργίας καὶ μηχανοραφίας. Αὐτὸς συνέλαθε λέγουσι τὴν πρώτην ἰδέαν τοῦ περιοινοῦ ἐκείνου συνδυασμοῦ ὃν τσοῦκίς προσῆψαν εἰς τὸν Φῶξ καὶ εἰς τὸν λόρδον Νόρθ. Αὐτὸς ἐπίσης πρῶτος ἐγκατέλειψε τὸ σχέδιόν του, ὅτε παρετήρησεν ὅτι ἀπέτυχεν οἰκτρῶς. Προσεγγίσας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, καίτοι κατὰ τὸ φαινόμενον οὐδὲν ἐθήρυσεν ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν του, οὐχ' ἤττον πλεῖστα ἐπέτυχεν ὑπὲρ τῶν συμφερόντων του. Ἄλλως τὰ ἀναμφισβήτητα αὐτοῦ προτερήματα τὸν κατέστησαν ὠφέλιμον τῷ Πίττ. Ἐπεφορτίσθη νὰ διαπραγματευθῇ μετὰ τῆς Γαλλίας τὴν ἐμπορικὴν ἐκείνην σύμβασιν τοῦ 1786 ἣτις κατόπιν ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα τῆς τοῦ 1860. Αἱ ἀξιοσημεῖωτοι ὑπηρεσίαι ἃς παρέσχε κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην τῇ χώρᾳ του ἀντεμειφθησαν λίαν πλουσιοπαρόχως. Ὁ κ. Eden ἐγένετο ἐναλλαχῆ γερουσιαστῆς τῆς Ἰρλανδίας καὶ τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ λόρδου Χόκλαντ προσεκλήθη εἰς τὴν σπουδαίαν καὶ ἐπικερδῆ θέσιν τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων καὶ μολοντί δὲν ἀπετέλεσε ποσῶς μέρος τοῦ Ὑπουργείου οὐχ' ἤττον ἀπῆλαυεν ἕκτοτε μεγάλης ἐπιρροῆς, πρὸ πάντων ἐν τοῖς ἐμπορικῶς ζητήμασι καὶ ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Ἰρλανδίας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν περὶ ἧς ὀμιλοῦμεν μεγάλη οἰκειότης ὑπῆρχε μεταξὺ Πίττ καὶ λόρδου Χόκλαντ. Ὁ Πρωθυπουργὸς μετέβαινε συνεχῶς ὅπως διέλθῃ μίαν ἢ δύο ἡμέρας παρὰ τῷ ἰδιοκτήτῃ τῆς Βέκενχαμ· οὗτος δ' ἀφ' ἐτέρου ἀνταπέδιδε συνεχῶς ἐπισκέψεις τῷ ἐπιφανεῖ αὐτοῦ ἐξοχικῷ γείτονι. Φήμη διεδόθη ἀμέσως ὅτι δὲν εἴλκυον τὸν Πίττ παρὰ τῷ λόρδῳ Χόκλαντ λόγοι πολιτικῆς μόνον φιλίας

τόσον, ὅσον ἡ μαγνητικὴ δύναμις τῶν διαπεραστικῶν βλεμμάτων τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἐλεονώρας, δεκαεννεαετοῦς νεάνιδος, ὠραίας καὶ συμπαθεστάτης μεθ' ἧς συνδιελέγετο ἐπὶ μακρὸν, ἂν οὐχὶ μετὰ πλείονος ἐλευθερίας ἢ ὅσον ἐπέτρεπον τὰ Ἀγγλικά ἦθη, ἀλλὰ βεβαίως μετὰ πλείονος ἐνδιαφέροντος, παρ' ὅσον συνήθως προσήπτε εἰς συνδιάλεξιν νεάνιδος δέκα καὶ ἐννέα ἀριθμούσης Μαίους.

Οἱ τυχόντες εὐκαιρίας, ὅπως μελετήσωσι τὸν χαρακτήρα τοῦ Πίττ εὐκόλως ἤθελον συμπεράνει, ὅτι τὰ ἐξωτερικὰ θέλητρα τῆς Miss Eden δὲν θὰ ἤρκουν νὰ γεννήσωσιν ἐν αὐτῷ, τόσῳ νέον αἶσθημα, καὶ ὅτι ὑπῆρξε τι σπουδαιότερον ὅπερ ἐθριαμβεύσειε κατ' ἐκεῖνον, ὅστις μέχρι τότε ὑπῆρξεν ἀπρόσιτος πρὸς ὅλα τὰ θέλητρα ἐκτὸς τῶν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ λόρδου Χόκλαντ ἐν ἧ λέγει ὀμιλῶν περὶ τῆς θυγατρὸς του «Εἶναι ἀληθές ὅτι ἔχει κάλλος καὶ πνεῦμα ἀσύνηθες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.»

Ὁ Πίττ ἦτο νέος ἀκόμη, μολονότι ἠρίθμει ἤδη μακρὰ ὑπουργείας ἔτη. Δὲν ἦτο ἄνω τῶν τριάκοντα ἐπτὰ ἐτῶν, καὶ ἴσως εἶχε φθάσει εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο, καθ' ὃ καὶ ἡ σκληροτέρα φύσις αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ γνωρίσῃ, νέας ἐτέρας συγκινήσεις παρὰ τὰς τῆς φιλοδοξίας, καὶ ἐτέρους δεσμούς ἢ τοὺς τῆς φιλίας. Ὅπως ποτ' ἂν ἔχη, φήμη διέτρεξε πάραυτα ὅτι ἐπρόκειτο νὰ λάβῃ χώραν γάμος, καὶ πλείστοι φίλοι τοῦ λόρδου Χόκλαντ ἔσπευσαν ἐκ τῶν προτέρων νὰ συγχαρῶσιν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ τύχῃ τῆς θυγατρὸς του.

VII

Ὁ ἀείποτε προβλεπτικὸς Πίττ ἠσθάνθη ὅτι ἡ κατάστασις αὐτῆ, δὲν ἠδύνατο νὰ προκαταθῆ ἐπὶ μακρὸν, χωρὶς νὰ καταστῇ ὀδυνηρὰ δι' αὐτὸν, καὶ ἴσως ἐνοχοποιητικὴ διὰ τὴν δεσποινίδα Eden. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἶχε μετὰ τοῦ λόρδου Χόκλαντ ἀλληλογραφίαν, ἧς περίληψις μόνον ἀτυχῶς δημοσιευθεῖσα οὐχ ἦτον ἀρκετὸν ἐπὶ τοῦ ῥωμαντικοῦ τούτου ἐπεισοδίου διέχυσε φῶς. Φαίνεται ὅτι ὁ Πίττ ὠμολόγει ἐν αὐτῇ, δι' ἐκφράσεων ἀξιοπρεπῶν ὅσῳ καὶ εἰλικρινῶν τὴν βαθεῖαν αὐτοῦ ἀφοσίωσιν διὰ τὴν δεσποινίδα Eden ἀλλὰ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰ προσκόμματα ἅτινα παρενετίθεντο καθ' ἐνώσεως ἧς ἠσθάνετο ἄπασαν τὴν ἀξίαν, ἔκρινε καλὸν ὅτι ὤφειλεν ἐπὶ στιγμὴν νὰ διακόψῃ ἐπισκέψεις αἵτινες συνετέλουν μόνον εἰς τὸ νὰ αὐξήσωσιν τὴν θλίψιν του. Τὰ προσκόμματα περὶ ὧν ὠμίλει ὁ Πίττ ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ ταύτῃ, ἀναφέροντο εἰς οικονομικὴν κατάστασιν ἣτις δὲν περιεποίει μὲν μεγάλην τιμὴν εἰς τὴν πρόνοιάν του, ἀλλ' ἀναμφιβόλως περιεποίει μεγίστην εἰς τὴν ἀφιλοκέρδειαν αὐτοῦ. Ὁ ἀνὴρ ὁ ἀπὸ τριῶν καὶ δέκα ἐτῶν κυβερνῶν μετ' ἀπεριορίστου σχε-

δὸν δυνάμει τὸ πλουσιώτατον τῆς γῆς βασιλεῖον ἦτο λίαν πτωχὸς ὅπως δυνηθῆ νὰ νυμφευθῆ κατ' ἀρέσκειάν του.

Ὁ λόρδος Χόκλαντ, ὅστις δὲν εἶχεν ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ἀφιλοκέρδειαν τοῦ Πίττ, εὗρε φυσικώτατον ὅτι ὁ πρῶτος πολιτικὸς τῆς Ἀγγλίας, μὴ σχῶν ἰκανὸν πνεῦμα ὅπως δημιουργήσῃ περιουσίαν, ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ἀνάξιον νὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του. Ἀπήντησεν ὅτι ἐγνώριζε γενικῶς πως τὰς οἰκονομικὰς δυσχερείας τοῦ Πίττ καὶ ὅτι, ὡς αὐτός, ἐπίσης ἐσκέπτετο ὅτι δὲν θὰ ἦτο φρόνιμον νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς τὰς περιπετείας τῆς πολιτικῆς καὶ εἰς τὰς διακυμάνσεις τοῦ βίου τὴν τύχην τῆς θυγατρὸς του, ἥτις ἀπετέλει μέρος πολυαρίθμου οἰκογενείας, καὶ ἥτις κατὰ συνέπειαν δὲν ἐσκέπτετο οὐδ' αὕτη μεγάλην περιουσίαν.

Φαίνεται ὅτι ὁ λόρδος Χόκλαντ δὲν ἐδέχθη διαρκῶς τὴν λύσιν ταύτην μετὰ τῆς αὐτῆς φιλοσοφικῆς ἀπαθείας. Δὲν ἠδύνατο νὰ μὲνῃ ἀνάσθητος εἰς τὴν τιμὴν καὶ εἰς τὰ πλεονεκτήματα τῆς μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ συγγενείας, χωρὶον δέ τι τοῦ ἡμερολογίου του διδῆι τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι προσέτεινε σχεδιά τινα ἰκανά, κατ' αὐτὸν, νὰ ἄρῃσι τὰ κατὰ τῆς ἐνώσεως ταύτης παρεντιθέμενα προσκόμματα.

VIII

Φαίνεται ὅτι ἡ θεραπεία ἦν ὑψηλότερον ὁ λόρδος Χόκλαντ, δὲν ἦτο φύσει τοιαύτης ὥστε νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν λεπτότητα τοῦ Πίττ δηλώσαντος τούτου, ὅτι μεθ' ὅλην τὴν βίαν ἦν ἠναγκάζετο ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ καταβάλλῃ ὅπως καταπνίξῃ τὰ βαθύτατα αὐτοῦ αἰσθήματα, καὶ τὰς γλυκυτέρας αὐτοῦ ἐλπίδας, δὲν ἐπεθύμει νὰ παρατείνῃ τὴν διαπραγματεύσιν, καὶ τότε ἀνκμφισβόλως ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ἧς ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω.

Μετὰ τρία ἔτη ἡ Ἐλεονώρα Eden συνεζεύχθη συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς θέσεώς της, καὶ τοὺς πόθους τῆς οἰκογενείας της. Ἠνώθη μετ' ἀνδρὸς ἥττονος μὲν ἀξίας ἀλλὰ προωρισμένου νὰ κληρονομήσῃ σπουδαίαν περιουσίαν, καὶ τὸν τίτλον τοῦ κόμητος τῆς Βουκιγχαμσάιρ. Δὲν πρέπει νὰ ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι τὰ αἰσθήματα τοῦ Πίττ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διετηρήθησαν οἷα ἐν τῷ παρελθόντι, καθὸ σαφέστατα διαφαινόμενα διὰ τῆς συγγραμμάτων ἐπιστολῆς ἦν ἀπηύθυσεν τῷ λόρδῳ Χόκλαντ ἐπ' εὐκαιρίαι τῶν γάμων τῆς θυγατρὸς του.

Ὁ λόρδος Χόκλαντ ἄβρως φερόμενος ἀνήγγειλε τὴν εἶδησιν ταύτην τῷ Πίττ διὰ τοῦ Ἀδδινγκτων τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, διέκειτο στενότατα μετὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ· ὁ Πίττ ἔγραψε ἀμέσως τῷ λόρδῳ Χόκλαντ τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις.

«Φίλιτατέ μοι λόρδε, ἔμαθον διὰ τοῦ προέδρου τὸ συμβῶν ὃ τῷ ἐπεφορτίσαστε νὰ μοὶ ἀναγγεῖλη· σᾶς εὐχαριστῶ ἐπὶ τε τῇ σκέψει ἣν ἔσχετε νὰ μοὶ τὸ κοινοποιήσητε, καὶ ἐπὶ τῷ προσώπῳ, ὅπερ πρὸς τοῦτο ἐξελέξατε. Οὐδὲν ἐκ τῶν ἐνδιαφερόντων τὴν οἰκογενεῖάν σας γεγονότων δύναται νὰ μοὶ ἦναι ἀδιάφορον. Οὐχ ἦττον δὲ ζωηρῶς κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην αἰσθάνομαι τὸ αἰσθημα τοῦτο. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε διὰ τε ὑμᾶς καὶ δι' ἅπαντας τοὺς ὑμετέρους τὰς καλλιτέρας μου εὐχάς. Ὁ ἀφροσιωμένος ὑμῖν.....»

Ὁ γάμος τῆς δεσποινίδος Eden ἐωρτάσθη διὰ μεγάλου χοροῦ. Ὁ Πίττ δὲν παρευρέθη, ἀλλ' ἐφρόντισε νὰ γράψῃ ἔτι τῷ λόρδῳ Χόκλαντ.

«Προσφιλῆ μου λόρδε, δειπνῶ ἐνταῦθα μετὰ τινων ἐκ τῶν προσκεκλημένων ὑμῶν, κατόπιν θὰ ἐξακολουθήσω τὸ ταξιδεῖόν μου μέχρι Χολθούδ, ἐνῶ οἱ συνδαιτυμόνες μου θὰ μεταβῶσιν ἵνα συμμετάσχωσι τῆς φαιδρότητος καὶ τῆς χαρᾶς τῆς οἰκογενειακῆς σας ἑορτῆς. Ἐλπίζω νὰ λάβω ἀμέσως καιρὸν νὰ ἔλθω νὰ σᾶς ἴδω ὅτε θὰ εὐρίσκεσθε ἐν μᾶλλον περιωρισμένῳ κύκλῳ.

Βεβαίως διὰ τὸν γνωρίζοντα οἶον κράτος ὁ Πίττ ἐξήσκει ἐφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὴν γαλήνην ἣν διετήρει αἰετοῦτε ἐν ταῖς σοβαρωτέραις περιστάσεσι τοῦ βίου, αἱ ὀλίγαι αὗται γραμμαεὶ ἐκφράζουσι πολὺ, καὶ ὅτι ὑπὸ τᾶς στοικότητι περιβεβλημένας ταύτας φράσεις ὑποκρύπτεται αἰσθημα τοσοῦτον βαθύτερον ὅσω ἡ ἐκδήλωσις αὐτοῦ ἦτο λεπτότερα καὶ ἐπιφυλακτικώτερα.

IX

Τὰ γεγονότα ἐν τούτοις ταῦτα οὐδεμίαν ἐπήνεγκον ψυχρότητα ἐν ταῖς πολιτικαῖς καὶ ἰδιωτικαῖς σχέσεσιν, αἵτινες ὑφίσταντο μεταξὺ Πίττ καὶ λόρδου Χόκλαντ. Πλὴν μετὰ τινα ἔτη ἐπῆλθον περιστάσεις ὑψίστης σοβαρότητος διὰ τὸν Πίττ καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ πρωθυπουργὸς ὑπερπηδῶν κατὰ πολὺ τὴν ἐποχὴν του διὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς εὐρύτητος τῶν βλέψεών του, συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐξαφανίσῃ τὰς θρησκευτικὰς ἀνισότητας αἵτινες ὑφίσταντο ἐν τῇ νομοθεσίᾳ τῆς Ἰρλανδίας. — Ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἡμερῶν τοῦ 19 αἰῶνος, ἤθελε νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν χειραφέτησιν τῶν καθολικῶν, ἥτις συνεπληρώθη μόλις τριάκοντα ἔτη βραδύτερον μετὰ ἀγῶνας ὧν δὲν ἐξηλείφθη ἔτι ἡ μνήμη. Τοιαύτη τις μεταρρυθμίσις ἦτον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Πίττ, τὸ ἀναπόφευκτον συμπλήρωμα τοῦ μέτρου ὅπερ ἀρτίως εἶχεν ἐνώσει ἀδιαλύτως τὴν Ἰρλανδίαν μετὰ τῆς Μεγάλης Βρετανίας, καὶ εἶνε πιθανόν ὅτι πλεῖστα μέλη τοῦ Ἰρλανδικοῦ Κοινοβουλίου δὲν ἤθελον ψηφίσῃ ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως, ἐὰν δὲν ὑπολόγιζον ἐπὶ τῇ ἀμοιβῇ ἣν ὁ Πίττ ἐπεφύλακτε τῇ χώρᾳ των. Πάντες γνωρίζουσι ὅτι ἡ ἐπιμονὴ τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. ἐπέφερε τὸ ναυα-

γιον τοῦ σχεδίου τοῦ ὑπουργοῦ αὐτοῦ· πάντες ὡσαύτως γνωρίζουσιν ὅτι ὁ Πίττ ὑποστηριζόμενος ἐν τῇ ἀποφάσει του ὑπὸ τῆς ἀνδρικῆς σταθερότητος τοῦ λόρδου Γρανβίλλ καὶ ὑπὸ τῆς ζέσεως τοῦ νέου καὶ εὐγλώττου Κάνιγκ ἐθυσίασε τὴν ἐξουσίαν εἰς ἡν τοσαύτην προσῆπτεν ἀξίαν καὶ ἦν ἐξήσκει ἀπὸ ἐπτακκίδεκα ἐτῶν εἰς τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ὁ λόρδος Χόκλαντ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἐπείχε τὸ ἐλεεινότερον πρόσωπον, καὶ τὸ μᾶλλον ἀνάξιον τῆς ἐμπιστοσύνης ἦν ὁ Πίττ οὐδέποτε ἐπαύσατο νὰ τῷ ἐπιδαψιλεύῃ. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ προκαλέσῃ τὸ ναυάγιον νομοσχεδίου καταρτισθέντος ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κυβερνήσεως ἥς ἀπετέλει μέρος, καὶ ἐπιδοκιμασθέντος ὑπὸ τῆς πλειονότητος τοῦ Ὑπουργείου εἰς οὗ τὴν ἐξάρτησιν ὑπήγετο, συνεταιρίσθη τῷ καγκελάριῳ Λαφμποροῦφ, ὅστις δὲν ἦτο μόνον ὁ πρῶτος δικαστὴς τῆς Ἀγγλίας, ἀλλ' ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ φαυλότερος αὐτῆς ἀνὴρ, ἐὰν πρῆπῃ νὰ πιστεύσωμεν εἰς λέξιν τινὰ τοῦ Γεωργίου Γ'. καὶ τῷ λόρδῳ Κλαίρ ἐνὶ τῶν κυριωτέρων πρᾶκτόρων τῆς καταδικωτικῆς καὶ καταβλιπτικῆς ἐκείνης πολιτικῆς τῆς τοσαύτης ταρχαῆς προκαλεσάσης ἐν Ἰρλανδίᾳ. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἐντιμοὶ καὶ εὐσυνείδητοι πολιτικοὶ ἐξήγειρον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ βασιλέως Γεωργίου Γ'. θρησκευτικῶς ἐνδοιασμοὺς κατὰ τῶν νομοσχεδίων τοῦ Πίττ ἐνδοιασμοὺς βασιζομένους ἰδίως ἐπὶ τοῦ ὅρκου ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπήγγειλε κατὰ τὴν στέψιν του, καὶ δι' οὗ ὑπεχρεώθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν τῶν δικτακτοῦμένων θρησκείαν.

Μολονότι ὁ λόρδος Χόκλαντ ἐν ταῖς προσπαθείαις ἃς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοπομένου του κατέβαλεν ἔσχε τὴν φρόνησιν νὰ κρυβῇ ἐν τοῖς παρρηκηνίαις ἐπιτυχέστερον τῶν δύο ἐτέρων συναδέλφων του, εἶνε ἐν τούτοις ἀνμφίβολον ὅτι τὸ κῦρος οὗτινος ἀπήλαυεν ἐν τοῖς πράγμασι τῆς Ἰρλανδίας ἐξήσκησεν ἀξιοσημεῖωτον ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ βασιλέως.

Ὁ Πίττ δὲν ἠγάπα παντάπασιν τὸ μέρος οὗτινος ὁ λόρδος Χόκλαντ μετέσχεν ἐν τῇ μηχανορραφίᾳ ταύτῃ· καὶ ὁ ἀνὴρ οὗτος παρ' ὃ λεπτή τις καὶ ὑπερήφανος εὐαισθησίᾳ ἐκρύπτετο ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀπειθείας, ἐπλήγη ὀδυνηρῶς ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἀρχαίου φίλου του. Ὅποτεν οὗτος ἀπεφάσισε νὰ καταμεμφθῇ φανερῶς τοῦ νομοσχεδίου ὕπερ ἐπὶ τόσον μακρὸν χρόνον εἶχε κρυφίως πολεμήσει, ὁ Πίττ τῷ ἀπήντησε διὰ βραχείας ἐπιστολῆς ἐν ἧ διαφρίνεται ὀλόκληρος ἡ μεγάλη του ψυχὴ.

« Ἀγαπητέ μοι λόρδε· πληθὺς λόγων μοὶ ἐπιβάλλει νὰ μὴν ἀπαντήσω διὰ μακρῶν εἰς τὴν ἐπιστολήν σας τῆς πρῶτης ταύτης. Ὅσον βαθέως καὶ ἂν διαφωνῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου εἰς ὃ ἀναφέρεσθε ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λυπούμαι μήπως εἴμεθα περισσότερον ἐτι διη-

ρημένοι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τις ἐξ ἡμῶν ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἐλ-
λειψε πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φιλικῆς, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς
διαιρέσεως.

Τὸ φοβοῦμαι τοσοῦτον, ὥστε δὲν θέλω νὰ ἐπιμείνω ἐπὶ τοῦ σημεί-
ου τούτου. Ἄλλ' ὅσον ὀδυνηραὶ καὶ ἂν ὦσιν αἱ παρούσαι περιστάσεις,
διὰ τὰ προσωπικά μου αἰσθήματα, δὲν θὰ ἠδύναντο ποτέ νὰ μὲ
ἀναγκάσωσι νὰ λησμονήσω ἐπὶ πόσον χρόνον καὶ μετὰ πόσης εἰλι-
κρινεῖας ὑπῆρξα ἀφοσιωμένος ὑμῖν.

Γ. ΠΙΤΤ

X

Οὕτω διελύθη ἡ πολιτικὴ αὕτη φιλία, ἀρξασμένη ἀπὸ μέρους τοῦ
λόρδου Χόκλαντ διὰ προδοσίας, καὶ περατωθεῖσα ὁμοιοτρόπως.

Ὁ Πίττ δούς τὴν περικήτησίν του ἀπεσύρθη εἰς τὸν ἰδιωτικὸν
βίον. Μετὰ πάροδον ὀλίγων ἐτῶν προσεκλήθη εἰς τὴν ἐξουσίαν ὑπὸ
τῆς κοινῆς γνώμης, ἐν μέσῳ δυσχερεστάτων περιστάσεων, καὶ ἀφοῦ
κατέβαλε γενναίας προσπάθειάς πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς Ἀγ-
γλίας, καὶ ἐπίτευξιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς συμμαχίας, ὑπέκυψε πληγῆς
θανασίμως ἐκ τῆς εἰδήσεως τῆς μάχης τῆς Ἀουστερλίτης.

Ὅσον ἀφορᾷ ἐκείνην, ἤτις κατώρθωσε νὰ ἐμπνεύσῃ τῷ μεγάλῳ
Ἐπιτροπῷ αἰσθημα μοναδικὸν καθ' ὅλον τὸν βίον του, αὐτὴ ἐπέζη-
σεν αὐτῷ κατὰ ἡμῖς σχεδὸν αἰῶνα ἀποβιώσασα μόλις τῷ 1851.

Ἄθῆναι 6 Ἰουλίου 1884.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ Κ. ΑΡΤΕΜΗΣ

Δὲν μ' ἀγαπᾷ!

Τί μ' ὀφελεῖ ἂν ποιηταὶ τὸ ἔαρ ἐξυμνωσῖν,
ἂν ψάλλωσι περιπαθῶς εἰς δάση χαρωπά ;
Τί μ' ὀφελεῖ μὲ ἄσματα ἂν τὸ κενὸν πληρῶσιν,
ἂν συλλέγῃ ἕκαστος ἀνθύλλια κωπὰ . . .
Αὐτὸς δὲν μ' ἀγαπᾷ !

Τί μ' ὀφελεῖ ἂν χάριτες τὸ ἔαρ μου κοσμῶσι,
ἂν τὸ κάλλος πέριξ μου τὸ μῦρόν του σκορπᾷ ;
Ἐὰν ἰδεῖαι ὑψηλαὶ στήν κεφαλὴν ἀργῶσι,
τί μ' ὀφελοῦν : βαρυνεθῆς τὸ στόμα σιωπᾷ . . .
Αὐτὸς δὲν μ' ἀγαπᾷ !

Ἄν βέη βίος ὀλβιος, ἂν τραφῶμαι πέριξ,
ἂν ἐρασταὶ ἠδυπαθεῖς συμπαιζοῦν χαρωπά,
τί μ' ὀφελεῖ ; ἐμὲ κυκλοῖ ἢ τοῦ ἀγῶνος πτέρυξ,
ἢ χεῖρ ὄχρα καὶ ἀπελπίς τὸ στήθος μου κτυπᾷ,
Δὲν μ' ἀγαπᾷ.

Κωνσταντινούπολις 1884.

BIRGINIA Π. ΒΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ